

Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika, na osnovi člana V stav 4. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i člana 39. stav 1. Poslovnika o radu Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika, na sjednici održanoj 26. oktobra 2010. godine, donijela je

ODLUKU

I

Historijsko područje – Nekropola sa stećcima „Mramor“ u Musićima, općina Olovo, proglašava se nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: nacionalni spomenik).

Nacionalni spomenik čine grobovi i 80 stećaka (47 sljemenjaka s postoljem, četiri sanduka s postoljem, četiri sanduka, 17 ploča s postoljem i osam ploča).

Nacionalni spomenik se nalazi na prostoru koji obuhvata k.č. 924, posjedovni list broj 255, zemljišnoknjižni uložak broj 253 i k.č. 925, posjedovni list broj 220, zemljišnoknjižni uložak broj 218, k.o. Klinčići, općina Olovo, Federacija Bosne i Hercegovine, Bosna i Hercegovina.

Na nacionalni spomenik se primjenjuju mjere zaštite utvrđene Zakonom o provedbi odluka Komisije za zaštitu nacionalnih spomenika uspostavljene prema Aneksu 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini ("Službene novine Federacije BiH", br. 2/02, 27/02, 6/04 i 51/07).

II

Vlada Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vlada Federacije) dužna je osigurati pravne, naučne, tehničke, administrativne i finansijske mjere za zaštitu, konzervaciju i prezentaciju nacionalnog spomenika.

Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika (u daljnjem tekstu: Komisija) utvrdit će tehničke uvjete i osigurati finansijska sredstva za izradu i postavljanje informacione ploče sa osnovnim podacima o spomeniku i odluci o proglašenju dobra nacionalnim spomenikom.

III

S ciljem trajne zaštite na prostoru definiranom u tački I stav 3. ove odluke, utvrđuju se sljedeće mjere zaštite:

- dopušteni su isključivo istraživački i konzervatorsko-restauratorski radovi, uključujući i one koji imaju za cilj prezentaciju spomenika, uz odobrenje federalnog ministarstva nadležnog za prostorno uređenje (u daljnjem tekstu: nadležno ministarstvo) i stručni nadzor nadležne službe zaštite naslijeđa na nivou Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: nadležna služba zaštite);

- nisu dopušteni radovi na uređenju nekropole, uklanjanju samonikle vegetacije i čišćenje stećaka od lišaja i mahovine, te radovi na saniranju oštećenja

bez izrađenog projekta sanacije, restauracije i konzervacije, uz odobrenje nadležnog ministarstva i nadzor nadležne službe zaštite;

- područje predstavlja potencijalni arheološki lokalitet, pa je prilikom obavljanja istražnih radova obavezno osigurati prisustvo arheologa;

- nije dopušteno odlaganje otpada.

Vlada Federacije dužna je posebno osigurati provedbu sljedećih mjera:

- izradu geodetskog snimka postojećeg stanja;

- izradu Plana sanacije, restauracije i konzervacije lokaliteta;

- izradu Plana upravljanja lokalitetom.

Prva faza izrade detaljnog Plana upravljanja podrazumijeva izradu projekta čišćenja nekropole sa **hitnim mjerama zaštite**, koje uključuju čišćenje i uređenje nekropole kako bi se utvrdio tačan broj stećaka, njihove dimenzije, položaj i identificiranje ukrasa na stećcima.

IV

Svi pokretni nalazi, koji u toku arheološkog istraživanja budu nađeni, bit će pohranjeni u najbližem muzeju koji ispunjava kadrovske, materijalne i tehničke uvjete ili u Zemaljskom muzeju Bosne i Hercegovine u Sarajevu, obrađeni i prezentirani na odgovarajući način.

Sav pokretni i nepokretni arheološki materijal koji bude nađen u toku arheoloških istraživanja neophodno je stručno obraditi.

Arheolog – voditelj arheoloških istraživanja dužan je nakon izvršenih arheoloških radova podnijeti izvještaj Komisiji i instituciji koja je obavila istraživanja.

Arheolog – voditelj arheoloških istraživanja mora imati na raspolaganju sav pronađeni pokretni i nepokretni arheološki materijal dok traje istraživanje i dok ne završi izvještaj, a najduže za period od tri godine.

Paralelno s izvođenjem arheoloških istraživanja, neophodna je sukcesivna konzervacija nepokretnih nalaza na lokalitetu i konzervacija pokretnog arheološkog materijala i njegovo pohranjivanje u odgovarajuće prostore (depoe).

Nakon dostavljanja izvještaja o provedenom istraživanju, Komisija će utvrditi pokretne nalaze na koje će biti primjenjivane mjere zaštite koje Komisija utvrđuje.

Iznošenje pokretnih nalaza iz stava 1. ove tačke iz Bosne i Hercegovine nije dopušteno.

Izuzetno od odredbe stava 7. ove tačke, ukoliko voditelj istraživanja utvrdi da je neophodna obrada nekog nalaza van zemlje, dokaze o tome će prezentirati Komisiji, koja može dopustiti privremeno iznošenje nalaza iz zemlje pod detaljno utvrđenim uvjetima njegovog iznošenja, postupanja s njim u toku boravka van zemlje i njegovog povratka u Bosnu i Hercegovinu.

V

Stavljaju se van snage svi provedbeni i razvojni prostorno - planski akti u dijelu u kojem su u suprotnosti sa odredbama ove odluke.

VI

Svako, a posebno nadležni organi Federacije Bosne i Hercegovine, kantona, gradske i općinske službe suzdržat će se od poduzimanja bilo kakvih radnji koje mogu oštetiti nacionalni spomenik ili dovesti u pitanje njegovu zaštitu.

VII

Ova odluka dostavit će se Vladi Federacije, nadležnom ministarstvu,, nadležnoj službi zaštite i općinskom organu uprave nadležnom za poslove urbanizma i katastra, radi provedbe mjera utvrđenih u tač. II - VI ove odluke, te nadležnom općinskom sudu radi upisa u zemljišne knjige.

VIII

Sastavni dio ove odluke je obrazloženje sa pratećom dokumentacijom, koje je dostupno na uvid zainteresiranim licima u prostorijama i na web stranici Komisije (www.kons.gov.ba).

IX

Prema članu V stav 4. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, odluke Komisije su konačne.

X

Ova odluka stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u «Službenom glasniku BiH».

Ovu odluku Komisija je donijela u sljedećem sastavu: Zeynep Ahunbay, Martin Cherry, Amra Hadžimuhamedović, Dubravko Lovrenović i Ljiljana Ševo.

Predsjedavajuća Komisije

Amra Hadžimuhamedović

Broj: 05.1-02.3-71/10-35
26. oktobra 2010. godine
Sarajevo

O b r a z l o ž e n j e

I – UVOD

Na osnovi člana 2. stav 1. Zakona o provedbi odluka Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika, uspostavljene prema Aneksu 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, "nacionalni spomenik" je dobro koje je Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika proglasila nacionalnim spomenikom, u skladu sa čl. V i VI Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, kao i dobra upisana na Privremenu listu nacionalnih spomenika Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik BiH», broj 33/02), sve dok Komisija ne donese konačnu odluku o njihovom statusu, a za što ne postoji vremensko ograničenje i bez obzira da li je za dotično dobro podnesen zahtjev.

Općina Olovo podnijela je, dana 30.09.2010. godine, prijedlog/peticiju za proglašenje Nekropole sa stećcima „Mramor“ u Musićima, općina Olovo, nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine.

U skladu sa odredbama Zakona, a na osnovi člana V stav 4. Aneksa 8. i člana 35. Poslovnika o radu Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika, Komisija je pristupila provedbi postupka za donošenje konačne odluke za proglašenje dobra nacionalnim spomenikom.

Izjava o značaju dobra

Nekropola broji 80 stećaka, od čega 47 sljemenjaka s postoljem, 4 sanduka s postoljem, 4 sanduka, 17 ploča s postoljem i 8 ploča. Najzastupljeniji oblik na nekropoli je sljemenjak s postoljem i svi su klesani u komadu. Ukrašeno je 14 stećaka, uglavnom geometrijskim oblikom (izostaju figuralni prikazi), pri čemu dominira ukras spirale i rozete, a javljaju se još i križ i tordirana vrpca.

II - PRETHODNI POSTUPAK

U postupku koji prethodi donošenju konačne odluke o proglašenju, izvršen je uvid u:

- dokumentaciju o lokaciji imovine i sadašnjem vlasniku i korisniku dobra (kopiju katastarskog plana i zemljišnoknjižni izvadak),
- podatke o sadašnjem stanju i namjeni dobra, uključujući i opis i fotografije, podatke o oštećenjima u toku rata, podatke o intervencijama na restauraciji ili drugoj vrsti radova na dobru, itd.,
- historijsku, arhitektonsku ili drugu dokumentarnu građu o dobru,
- dopisom broj 05.1-36.1-1/10-189, od 05.10.2010. godine zatražena je dostava dokumentacije i stavovi u vezi sa proglašenjem nekropole sa stećcima u Musićima, općina Olovo, nacionalnim spomenikom BiH od Općine Olovo, od Zavoda za zaštitu spomenika u sastavu Federalnog ministarstva kulture i sporta i Federalnog ministarstva prostornog uređenja,
- dopisom broj 05.1-36.1-1/10-144, od 05.10.2010. godine zatražena je dostava dokumentacije u vezi sa proglašenjem nekropole sa stećcima u Musićima, općina Olovo, nacionalnim spomenikom BiH od Zemljišno-knjižnog ureda Općinskog suda u Visokom.

Na osnovi uvida u prikupljenu dokumentaciju i stanje dobra, utvrđeno je sljedeće:

1. Podaci o dobru

Lokacija

Selo Musići udaljeno je od Olova 4 km vazdušne linije u pravcu jugozapada. Nekropola sa stećcima u Musićima nalazi se na nadmorskoj visini od 581 m, geografskoj dužini 44°06'27.71" i geografskoj širini 18° 31'16.82".

Nacionalni spomenik se nalazi na lokaciji koja obuhvata k.č. 924, posjedovni list broj 225, zemljišnoknjižni uložak broj 253 i k.č. 925, posjedovni list broj 220, zemljišnoknjižni uložak broj 218, k.o. Klinčići, općina Olovo, Federacija BiH, Bosna i Hercegovina.

Historijski podaci

Olovo je smješteno ispod planine Stoborja, na ušću rijeka Stupčanice i Bioštica, koje dalje čine rijeku Krivaju. Prvi put se spominje 1382. godine pod nazivom „Olovo Plumbum“, a 1415. godine pod nazivom „città de Piombo“. Bogatstvo rudama i mineralima odredili su njegov historijski razvoj, tako da su naselje i grad dobili naziv po rudi olovo.¹

Stari rudnik olova poznat je još iz vremena rimske prevlasti u Panoniji, Dalmaciji i Iliriku.

Sedamdesetih godina XIV st. u Bosni dolazi do intenzivnijeg razvoja rudarstva, kada svoj rad oživljava i olovski rudnik.² U srednjem vijeku na navedenom prostoru formiralo se naselje Olovo s gradom koji se zvao Olovac³. Uz Olovo usko je povezan i rudnik Kamenica koji se u dubrovačkim prepiskama spominje 1376. godine, ranije nego Olovo.⁴

Izvornu lokaciju rudnika Kamenica K. Jireček je poistovetio sa selom Kamensko, konstatirajući da se nalazi u neposrednoj blizini Olova. Međutim, M. Filipović je rudnik Kamenica locirao u područje današnjeg naselja Bakića Donjih, gdje se nalazi istoimeni izvor Kamenica, tragovi naselja, rudnika i jedna crkva.⁵

Iz tog konteksta kao i iz razloga što se rupe (rovovi ili rudarska okna) nisu nalazili u Olovu nego oko njega, iznio je mišljenje da su Kamenica i Olovo bili jedno naselje.⁶

U okolini Olova osim rudnika Kamenica, spominju se i drugi manji rudnici (olova); Kruševo, Donje Podgrađe i Čečelj.⁷

Stećci se javljaju kao dio neprekinutog sepulkralnog kontinuiteta na bosanskom području čiji korijeni sežu duboko u prahistorijsko vrijeme, gdje se uočava njihova vezanost za lokalitete starijih epoha – prahistorijska naselja i kulturna mjesta, antičke aglomeracije i groblja, kasnoantičke i ranosrednjovjekovne crkve i utvrđene gradove. Rašireni su po čitavoj Bosni i Hercegovini (osim Posavine i zapadnog dijela Bosanske krajine), u manjem broju ima ih na prostorima zapadne Srbije i Crne Gore, zatim u Dalmaciji i mjestimično u Lici.⁸

¹ Kosta, Hörman, *Olovo*, Sarajevo: januar-mart 1889, str. 63.

² Pavo, Živković. *Veze Olova i Dubrovnika u srednjem vijeku u Zborniku radova sa znanstvenoga skupa "Tristota obljetnica stradanja samostana i crkve u Olovu(1704-2004)*, Sarajevo: 2008, str. 56.

³ Marko, Vego. *Naselja bosanske srednjovjekovne države*, Sarajevo: 1957, str. 84.

⁴ Desanka, Kovačević. *Trgovina u srednjovjekovnoj Bosni*, Sarajevo:1961, str. 26.

⁵ Pavo, Živković. Nav.dj., Sarajevo: 2008, str. 56.

⁶ Milenko, Filipović. *Varošica Olovo s okolinom*, Beograd: 1934, str. 11.

⁷ Adem, Handžić. *Rudarstvo i rudarski trgovi u Bosni u drugoj polovini XV vijeka u Radovi – Simpozijum – rudarstvo i metalurgija Bosne i Hercegovine od prahistorije do početka XX vijeka*, Zenica: 1999, str.292. i 293.

⁸ Više o općem opisu nekropola sa stećcima pogledati u Odluci Komisije o proglašenju Historijskog područja- Nekropola sa stećcima "Mramorje" i starim nišanima u Lavšićima, općina Olovo, nacionalnim spomenikom BiH.

2. Opis dobra

Na nekropoli sa stećcima „Mramor“ u Musićima evidentirano je 80 stećaka, od čega 47 sljemenjaka s postoljem, 4 sanduka s postoljem, 4 sanduka, 17 ploča s postoljem i 8 ploča. Stećci su uglavnom dobro obrađeni, većina ih je postavljena po pravcu istok-zapad, a manji broj po pravcu sjever-jug. Ukrašeno je 14 stećaka, najčešće spiralnim motivom, potom rozetom i tordiranom vrpcom, a javljaju se i križevi.

Stećak br. 1, ploča bez ukrasa. Gotovo u potpunosti prekrivena nanosom zemlje, utonula.

Stećak br. 2, sljemenjak s postoljem, dimenzija: 160x50x25 cm, dobre izrade. Nema vidljivih ukrasa.

Stećak br. 3, ploča s postoljem, grube izrade i bez ukrasa, dimenzija: 160x62x12 cm

Stećak br. 4. Sljemenjak s postoljem, dimenzija: 175x55x30 cm, gotovo u potpunosti obrastao mahovinom.

Stećak 4a, ploča s postoljem, dimenzija: 170x70x17 cm, ukrašena gornja ploha s tri pletenice koje čine jedinstvenu ornamentiranu traku.

Stećak br. 5, ploča s postoljem, dimenzija: 165x82x20 cm, dimenzije postolja: 189x62x13 cm. Gornja ploha znatnije oštećena, na bočnim stranama ploča je ukrašena spiralama tehnikom udublivanja.

Stećak br. 6, manji sljemenjak s postoljem, slabije izrade, oštećenih bridova, dimenzija: 125x40x11 cm.

Stećak br. 7, sanduk s postoljem, dimenzija: 165x91x27, jedan ćošak sanduka je odbijen.

Stećak br. 8, ploča s postoljem, dimenzija: 170x70x21 cm, slabije izrade.

Stećak br. 9, sanduk s postoljem, dimenzija: 170x60x23 cm, postolje utonulo, gornja ploha prilično oštećena (puknuta). Uz rub gornje površine nalazi se tordirana traka (na sredini gornje plohe mač?).

Stećak br. 10, sljemenjak s postoljem, dimenzija: 172x55x35 cm, dosta utonuo, prekriven mahovinom.

Stećak br. 11, sljemenjak s postoljem (?), dimenzija: 140x59x30 cm, dosta utonuo.

Stećak br. 12, sljemenjak s postoljem, dimenzija: 170x60x51, dimenzije postolja: 196x12x16 cm, dobre izrade, mjestimično obrastao mahovinom. Na užim bočnim stranama nalaze se ukrasi. Na sjevernoj užoj strani, smještena je rozeta na stupu od dvije crte, koje se dalje šire u podnožje. Ova kombinacija rozete na stupu podsjeća na stablo. Iz navedenog podnožja izlaze dva spiralna zavoja, a u gornjim dijelovima smješten je po jedan spiralni zavoj. Suprotna uža strana je nešto jednostavnije ornamentirana: od vrha zabata (krova), spuštaju se dva spiralna zavoja i vise na svojim stabljikama. Iznad svake spirale izrađena je po jedna rozeta. Ornamenti su rađeni tehnikom udublivanja.

Stećak br. 13, sljemenjak s postoljem, dimenzija: 143x40x23 cm, utonuo, obrastao mahovinom.

Stećak br. 14, sljemenjak s postoljem, dimenzija: 139x52x33 cm, nagnut, obrastao mahovinom.

Stećak br. 15, sljemenjak s postoljem, dimenzija: 165x60x40 cm, utonuo, obrastao mahovinom, ćošak sljemenjaka na sjevernoj strani oštećen (odlomljen).

Stećak br. 16, sljemenjak s postoljem, dimenzija: 165x65x62 cm, postolje utonulo, dobre izrade, mjestimično obrastao mahovinom.

Stećak br. 17, sanduk, dimenzija: 165x60x42 cm, nagnut, tone, gotovo u potpunosti obrastao mahovinom.

Stećak br. 18, sljemenjak s postoljem, dimenzija: 135x54x33 cm, nagnut, mjestimično obrastao mahovinom.

Stećak br. 19, sljemenjak s postoljem, dimenzija: 120x50x34 cm, postolje utonulo, nagnut, mjestimično obrastao mahovinom.

Stećak br. 20, sljemenjak s postoljem, dimenzija: 133x55x40 cm, postolje utonulo, mjestimično obrastao mahovinom

Stećak br. 21, sljemenjak s postoljem, dimenzija: 149x45x64 cm, postolje utonulo, krovni dio mu je sveden na četiri vode, mjestimično obrastao mahovinom i lišajevima.

Stećak br. 22, sljemenjak s postoljem, dimenzija: 164x64x46 cm, podnožje utonulo, mjestimično obrastao mahovinom.

Stećak br. 23, sljemenjak s postoljem, dimenzija: 152x70x48 cm, dimenzije postolja: 186x24x25 cm, nakošen, ukrašena uža, bočna (južna) strana, motivom križa. Križ je stiliziran: gornji dio križa zamijenjen je šesterokrakom rozetom, a kraći krakovi križa imaju kružne završetke. Ukras je rađen tehnikom udublivanja.

Stećak br. 24, ploča s postoljem, dimenzija: 149x60x21 cm, postolje utonulo.

Stećak br. 25, ploča s postoljem, dimenzija, 165x77x37 cm, postolje utonulo.

Stećak br. 26, sanduk, dimenzija: 168x69x54 cm.

Stećak br. 27, ploča, dimenzija: 180x70x 21 cm, lošije izrade, dosta oštećena, amorfne oblike.

Stećak br. 28, ploča, dimenzija: 115x50x21, obrasla mahovinom i lišajevima.

Stećak br. 29, sljemenjak s postoljem, dimenzija: 144x60x28 cm, postolje utonulo, obrastao mahovinom i lišajevima.

Stećak br. 30, sljemenjak s postoljem, dimenzija: 195x95x95, dimenzije postolja: 205x20x25 cm, nagnut, obrastao mahovinom i lišajevima, potkopan s istočne strane, oštećeno postolje, također s istočne strane.

Stećak br. 31, sljemenjak s postoljem, dimenzija: 103x60x53 cm, postolje utonulo, gornja ploha krova sljemenjaka znatno popucala.

Stećak br. 32, sljemenjak s postoljem, dimenzija: 170x70x60 cm, postolje utonulo, obrastao mahovinom i lišajevima.

Stećak br. 33, sljemenjak s postoljem, dimenzija: 105x63x55 cm, postolje utonulo, vidljivo samo još s istočne strane, obrastao mahovinom i lišajevima.

Stećak br. 34, ploča, utonula, većim dijelom u zemlji.

Stećak br. 35, ploča, utonula, većim dijelom u zemlji.

Stećak br. 36, ploča, utonula, većim dijelom u zemlji.

Stećak br. 36a, sljemenjak s postoljem, utonuo.

Stećak br. 37, sljemenjak s postoljem, dimenzija: 155x56x74 cm, postolje utonulo, obrastao mahovinom i lišajevima.

Stećak br. 38, sljemenjak s postoljem, dimenzija: 158x98x77 cm, postolje utonulo, neposredno pored uže bočne strane (prema zapadu) izraslo drvo (naslonjeno na stećak). Obje bočne (uže) strane imaju isti ukras: zabat sljemenjaka je ukviren užetom, u sredini je rozeta, a na površini ispod zabata nalaze se po dvije spirale. Ukras je izveden tehnikom udublivanja.

Stećak br. 39, ploča s postoljem, dimenzija: 143x54x30 cm, nagnuta, postolje utonulo, obrasla mahovinom i lišajevima.

Stećak br. 40, ploča s postoljem, dimenzija: 150x80 x24 cm, nagnuta, postolje utonulo, obrasla mahovinom i lišajevima.

Stećak br. 41, sljemenjak s postoljem, dimenzija: 134x87x31 cm, postolje utonulo,

nagnut, obrastao mahovinom i lišajevima.

Stećak br.42, sljemenjak s postoljem, dimenzija: 160x80x28 cm, postolje utonulo, nagnut, obrastao mahovinom i lišajevima.

Stećak br. 43, sanduk, dimenzija: 150x52x40 cm, popucala gornja ploha, obrastao mahovinom.

Stećak br. 44, sljemenjak s postoljem, dimenzija: 160x60x43 cm, postolje utonulo, nagnut, obrastao mahovinom.

Stećak br. 45, sljemenjak s postoljem, dimenzija: 132x31x36 cm, postolje utonulo, nagnut, obrastao mahovinom.

Stećak br. 46, sanduk(?), vidljiva dimenzija visine: 37 cm, utonuo, prekriven većim dijelom zemljom.

Stećak br.47, ploča, vidljiva dimenzija dužine: 150 cm, nagnuta, utonula, većim dijelom prekrivena zemljom.

Stećak br. 48, sljemenjak s postoljem, dimenzija dužine 176 cm, dosta potonuo.

Stećak br. 49, sljemenjak s postoljem, vidljiva dužina 138 cm, potonuo.

Stećak br. 50, sljemenjak s postoljem, dimenzija:155x58x19 cm, nagnut, tone, oštećen krov sljemenjaka, obrastao mahovinom.

Stećak br. 51, sanduk s postoljem, dimenzija: 155x53x37 cm, postolje utonulo, obrastao mahovinom.

Stećak br. 52, ploča s postoljem, utonula.

Stećak br. 53, sljemenjak s postoljem, dimenzija: 141x55x24 cm, postolje utonulo, slabije izrade.

Stećak br. 54, sljemenjak s postoljem, dimenzija: 130x55x27 cm, gornji rubovi i vrh krova ukrašeni plastičnom trakom; jugozapadna uža (bočna) strana ukrašena rozetom, koja stoji na stupu, sastavljenom od dvije linije. Ukras je izveden tehnikom udublivanja.

Stećak br. 55, ploča s postoljem, dimenzija: 130x51x18 cm, nagnuta, tone.

Stećak br. 56, ploča s postoljem, dimenzija:150x44x17 cm, nagnuta, tone.

Stećak br. 57, sljemenjak s postoljem, dimenzija: 170x70 cm, utonuo, oštećena ploha krova sljemenjaka.

Stećak br. 58, sljemenjak s postoljem, dimenzija: 150x61x35 cm, krov sljemenjaka dosta popucao, nagnut.

Stećak br. 59, sljemenjak s postoljem, dimenzija: 175x82, potonuo.

Stećak br. 60, sljemenjak s postoljem, dimenzija:138 cm dužine, potonuo.

Stećak br. 61, ploča, utonula, nagnuta.

Stećak br. 62, ploča, utonula, nagnuta.

Stećak br. 63, sljemenjak s postoljem, utonuo gotovo u potpunosti.

Stećak br. 64, ploča s postoljem, dimenzija: 120x63x21 cm, postolje utonulo, obrasla lišajevima.

Stećak br. 65, sljemenjak s postoljem, dimenzija:141x47x34 cm, nagnut, tone, obrastao mahovinom.

Stećak br. 66, ploča s postoljem, dimenzija: 157x67x22 cm, obrasla mahovinom

Stećak br. 67, ploča s postoljem, dimenzija: 138x66x24 cm, nagnuta, dijelom prekrivena zemljom, obrasla mjestimično mahovinom.

Stećak br. 68, ploča s postoljem dimenzija: 180x71x21 cm, postolje potonulo, ploča nagnuta, obrasla mahovinom.

Stećak br. 69, ploča s postoljem, gotovo u potpunosti utonula.

Stećak br. 70, sljemenjak s postoljem, dimenzija: 151x54x42 cm, dimenzije postolja: 183x24x20 cm, nagnut, obrastao mahovinom i lišajevima.

Stećak br. 71, sljemenjak s postoljem, dimenzija: 156x72x46 cm, postolje utonulo,

obrastao mahovinom. Ukrašen s obje uže bočne strane i duža jugozapadna bočna strana. U pročelju je izvedena rozeta s malim krugom i tačicom u sredini. Do rozete, sa njenih strana, izveden je po jedan kružić, također s tačicom u sredini. Na suprotnoj užoj strani je isti motiv, ali nema kružića sa strane. Duža bočna strana ukrašena je spiralom. Ukrasi su rađeni tehnikom udublivanja.

Stećak br. 72, sljemenjak s postoljem, dimenzija: 151x57x57 cm, dimenzije postolja: 171x30x16 cm, nakošen, obrastao mahovinom i lišajevima.

Stećak br. 73, sljemenjak s postoljem, dimenzija: 162x61x58 cm, dimenzije postolja: 178x23x14 cm, prevrnut.

Stećak br. 74, sanduk s postoljem, dimenzija: 195x77x53 cm, postolje utonulo. Gornja ploha je kraj rubova ukrašena vrpčastom trakom. Jugoistočna uža stana je ukrašena spiranim zavojima, čiji se krajevi prelamaju i spuštaju do podnožja. Na suprotnoj bočnoj strani nalazi se križ, s kružnim završetcima i nešto proširenim donjim dijelom stupa. Jugozapadna šira strana ornamentirana je s četiri spiralna zavoja koji su poredani u dvije grupe.

Svi motivi izvedeni su *tehnikom udublivanja*. *Pobočne strane ističu se dubinom svojih motiva.*

Stećak br. 75, sljemenjak s postoljem, dimenzija: 190x73x58 cm, dimenzije postolja: 224x24x24 cm, jako nagnut na jednu stranu (prema zapadu), obrastao lišajevima.

Stećak br. 76, sljemenjak s postoljem, dimenzija: 182x68x42 cm, dimenzije postolja: 218x21x20 cm, obrastao mahovinom.

Stećak br. 77, sljemenjak s postoljem, dimenzija: 180x60x37 cm, postolje utonulo, nakošen, tone, obrastao mahovinom i lišajevima.

Stećak br. 78, sljemenjak s podnožjem, dimenzija: 185x63x64 cm, postolje utonulo, obrastao mahovinom i lišajevima. Krov sljemenjaka na sjevernoj strani dosta oštećen. Ukrašene su uže, bočne strane. Na sjeverozapadnoj strani, u gornjem dijelu krova, je šesterokraka rozeta, a sa svake strane je po jedan kolutić s tačicom u sredini. Ispod, u donjem dijelu su dva spiralna zavoja, čiji se krajevi spajaju polukružnom linijom. Na suprotnoj strani na istom mjestu izvedena je samo rozeta.

3. Dosadašnja zakonska zaštita

U Prostornom planu BiH do 2000. godine na području Olova kao spomenik III kategorije uvršteno je 14 lokaliteta nakropola sa stećcima (1065 stećaka) bez preciznije identifikacije.

4. Istraživački i konzervatorsko-restauratorski radovi

Zemaljski muzej u Sarajevu, 50-tih godina prošlog stoljeća, započeo je sistematičnija istraživanja nekropola sa stećcima u Bosni i Hercegovini.

Nekropole u okolini Olova istraživao i objavio Alojz Benac.⁹

5. Sadašnje stanje dobra

Uvidom na lokalitetu, dana. 01.10.2010. godine, ustanovljeno je sljedeće:

- Evidentirano je 80 stećaka obrađenih ovom odlukom,
- Stećci su u većoj ili manjoj mjeri prekriveni biljnim organizmima (mahovinom i lišajevima) koji razaraju strukturu istih,
- Izvjestan broj stećaka je nagnut,
- Izvjestan broj stećaka tone,
- U dosta slučajeva postolje je jedva vidljivo (većina potonula i zasuta zemljom),

⁹ Alojz Benac. *Olovo*. Beograd: 1951.

- Jedan stećak je gotovo amorfan (struktura razorena biljnim organizmima),
- Nekoliko stećaka vidno oštećeno (pliče ili dublje napukli stećci, oštećene gornje plohe stećaka),
- Jedan stećak je prevrnut.

6. Specifični rizici

- Nepovoljni atmosferski uticaji,
- Samonikla vegetacija,
- Neodržavanje.

III - ZAKLJUČAK

Primjenjujući Kriterije za proglašenje dobara nacionalnim spomenicima ("Službeni glasnik BiH" , br. 33/02 i 15/03), Komisija donosi odluku kao u dispozitivu. Odluka je zasnovana na sljedećim kriterijima:

A) Vremensko određenje

B) Historijska vrijednost

C) Umjetnička i estetska vrijednost

- i. Kvalitet obrade,
- v. Vrijednost detalja,
- vi. Vrijednost konstrukcije.

D) Čitljivost (dokumentarna, naučna, obrazovna vrijednost)

- i. Svjedočanstvo o historijskim promjenama
- iv. Svjedočanstvo o određenom tipu, stilu ili maniru

E) Simbolička vrijednost

- i. Ontološka vrijednost
- ii. Sakralna vrijednost
- v. Značaj za identitet grupe ljudi.

H) Jedinstvenost i reprezentativnost

Sastavni dio ove odluke su:

- **Imovinsko – vlasnička dokumentacija:**
- Kopija katastarskog plana, k.č. 925. i k.č. 924., k.o. Klinčići, br. plana 6, Razmjera 1:2500, izdata 30.09.2010. godine od strane Općinske geodetske službe Općine Olovo, Federacija Bosne i Hercegovine, Bosna i Hercegovina;
- Fotodokumentacija: fotografije postojećeg stanja snimljene su 01. 10 2010. godine; fotografirao: Silvana Čobanov, dipl. arheolog (digitalnim fotoaparatom Canon 1000D),
- Tehnička dokumentacija:

- Tehnički snimci postojećeg stanja dobra (skica nekropole i snimak stećaka); dana 01. 10. 2010. godine mjerili i snimali: arhitekta Arijana Pašić i dipl. arheolog Silvana Čobanov.

Korištena literatura

U toku vođenja postupka proglašenja dobra nacionalnim spomenikom BiH, korištena je sljedeća literatura:

1951. Benac, Alojz. *Olovo*. Beograd: 1951.
1971. Bešlagić, Šefik. *Stećci*, kataloško-topografski pregled. Sarajevo: "Veselin Masleša", 1971.
1980. Redžić, Husref (ur.). *Prostorni plan Bosne i Hercegovine*, Faza „B“ – Valorizacija, Prirodne i kulturno-historijske vrijednosti. Sarajevo: Institut za arhitekturu, urbanizam i prostorno planiranje Arhitektonskog fakulteta u Sarajevu: 1980.
1889. Hörman, Kosta. *Olovo, u: Glasnik Zemaljskog muzeja*, Sarajevo: januar-mart 1889.
1934. Filipović, Milenko. *Varošica Olovo s okolinom*, Beograd: 1934.
1957. Vego, Marko. *Naselja bosanske srednjovjekovne države*, Sarajevo: 1957.
1961. Kovačević, Desanka. *Trgovina u srednjovjekovnoj Bosni*, Sarajevo: 1961.
1999. Handžić, Adem. *Rudarstvo i rudarski trgovi u Bosni u drugoj polovini XV vijeka, u: Radovi – Simpozijum – rudarstvo i metalurgija Bosne i Hercegovine od prahistorije do početka XX vijeka*, Zenica: 1999.
2008. Živković, Pavo, *Veze Olova i Dubrovnika u srednjem vijeku, u: Zborniku radova sa znanstvenoga skupa "Tristota obljetnica stradanja samostana i crkve u Olovu(1704-2004)*, Sarajevo, 2008.

Nosilac istraživanja i izrade Prijedloga odluke:

Silvana Čobanov, diplomirani arheolog i profesor francuskog jezika i književnosti, saradnik za arheologiju u Komisiji za očuvanje nacionalnih spomenika